

Nr 66.

Av herr **Norling** och herr **Carlsson, Carl August**, om uppförande av småskoleseminariet i Hageström på ordinarie stat.

I bilaga till årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t under punkt 136 äskat anslag till statens småskoleseminarier och i samband därmed föreslagit vissa ändringar i kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 542) angående avlöningsförmåner m. m. för lärarpersonalen vid statens småskoleseminarier. Ifrågavarande anslag likasom nu nämnda avlöningskungörelse avser de på ordinarie stat uppförda småskoleseminarierna i Haparanda och Murjek.

Av framställningen framgår, att skolöverstyrelsen i sina riksdagspetita hemställt jämväl om småskoleseminariets i Hageström överförande till ordinarie stat, men har departementschefen förklarat sig icke kunna till detta förslag förorda bifall. Även i sina anslagsäskanden för budgetåret 1923—1924 framlade skolöverstyrelsen förslag om Hageströmsseminariets överförande till ordinarie stat, men icke heller då föranledde förslaget någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida. Såsom framgår av bilaga till statsverkspropositionen vid 1923 års riksdag, åttonde huvudtiteln, sid. 466, motiverade dåvarande departementschefen sin avvisande hållning till förslaget med en hänvisning till de statsfinansiella förhållandena. Sedan det nu blivit ytterligare klarlagt, att denna fråga är av mycket ringa omfattning från statsfinansiell synpunkt, har en dylik motivering icke heller blivit i årets statsverksproposition anförd. Den nuvarande departementschefen har icke anført någon motivering för frågans undanskjutande. Dock synes man kunna antaga, att det av statskontoret i dess i propositionen (sid. 323—324) avtryckta yttrande anförda skälet, nämligen den relativt goda tillgång på småskollärarinnor, som nu råder, fått bliva bestämmande.

Emellertid har skolöverstyrelsen, såsom också framgår av propositionen i skrivelse till Kungl. Maj:t, bemött vad statskontoret i nämnda fråga anført. Denna skolöverstyrelsens framställning, som, då den ställer frågan i en annan belysning, icke torde böra undanhållas riksdagen, är av följande lydelse:

I sin underdåniga framställning den 31 augusti 1923 angående anslag till folkundervisningen för budgetåret 1924—1925 har skolöverstyrelsen bland annat under punkten 18, statens småskoleseminarier, förnyat sin redan år 1922 gjorda hemställan att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att uppföra statens småskoleseminarium i Hageström på ordinarie stat.

I häröver avgivet underdånigt utlåtande den 19 september 1923 har statskontoret framhållit, att frågan, huruvida ett stadigvarande behov förefinnes av ytterligare ett småskoleseminarium å ordinarie stat, lärer vara huvudsakligen beroende på behovet av småskollärare. I avseende härå har statskontoret, under åberopande av en genom skolöverstyrelsens försorg verkställd utredning angående lärarbehovet, kommit till det resultat att, enär fara för överskott av småskollärarinnor syntes vara för handen, tidpunkten knappast kunde anses lämplig för att å ordinarie stat uppföra ytterligare ett småskoleseminarium. Med denna motivering avstyrker statskontoret bifall till överstyrelsens framställning, i vad den avser Hagaströms småskoleseminariums uppförande på ordinarie stat.

Med anledning härav ber överstyrelsen att få anföra följande. Överstyrelsen har sin synnerliga uppmärksamhet riktad på frågan om småskolläraryrkesproduktionen och ämnar fullfölja redan under förra året vidtagna åtgärder i syfte att i möjligaste mån reglera tillgången av lärare efter behovet. Enligt överstyrelsens uppfattning kunna emellertid dylika åtgärder icke gärna komma att på något sätt beröra småskoleseminariet i Hagaström. Överstyrelsen grundar denna sin uppfattning på följande omständigheter.

Om man frånser de tre statens småskoleseminarier i Haparanda, Murjek och Lycksele, vilka samtliga hava 3-årig lärokurs och hava till uppgift att tillgodose lärarbehovet vid småskolorna och de många mindre folkskolorna i övre Norrland, ombesörjes småskolläraryrkesutbildningen för landets behov i övrigt av 1 statsseminarium, 20 landstingsseminarier, 1 av stad (Göteborg) upprättat seminarium och 3 privata seminarier. Samtliga dessa hava 2-årig lärokurs och äro i det hela organiserade på enahanda sätt. Staten har sålunda ett enda småskoleseminarium av denna typ, nämligen det i Hagaström. Nu har som bekant 1923 års riksdag i skrivelse (nr 230) anhållit om utredning angående statens övertagande av de av landstingen upprättade småskoleseminarierna. Denna utredning pågår inom överstyrelsen, och överstyrelsen har inhämtat, att samtliga landsting utom ett äro av den mening, att staten helt bör övertaga småskolläraryrkesutbildningen. Oavsett emellertid det slutliga resultatet av ifrågakommande utredning torde det vara mer än sannolikt, att staten icke kommer att avhända sig det *enda* småskoleseminarium av denna typ, som staten själv äger, och som staten mottagit som gåva, då riksdagen själv tagit initiativ i fråga om möjligheten av ett statens övertagande jämväl av landstingsseminarierna. I varje fall är det uppenbart, att ifall det för reglering av lärartillgången på småskolors område skulle befinnas nödvändigt att indraga något seminarium, statens eget seminarium därvid bör bliva det sista, som kan ifrågakomma till indragning. I första hand bör en dylik indragning gå ut över de privata småskoleseminarierna samt landstingens seminarier, i den mån de kunna befinnas vara övertaliga, hälst landstingen själva, enligt vad ovan sagts, förklarar sig beredda att lämna ifrån sig uppgiften att utbilda småskollärarinnor.

Enligt vad överstyrelsen nu anfört kommer sålunda statens småskoleseminarium i Hagaström icke att beröras av den av riksdagen och Eders Kungl. Maj:t anbefallda utredningen i fråga om statens eventuella övertagande även av landstingsseminarierna och ej heller av sådana åtgärder, som kunna ifrågakomma till minskande av lärarproduktionen. Men då statskontoret såsom enda skäl för sitt avstyrkande av överstyrelsens framställning om seminariets i Hagaström uppförande på ordinarie stat anfört farhågan för överproduktion av lärare samt i övrigt ej jävat de skäl, som enligt vad överstyrelsen anfört i sin underdåniga framställning den 31 augusti 1923 tala för seminariets uppförande på ordinarie stat, och då denna åtgärd skulle medföra så ringa kostnad för statsverket, att den från budgetsynpunkt icke synes kunna tillmätas någon avgörande betydelse, tillåter sig överstyrelsen uttala den förhoppningen, att överstyrelsens sagda underdåniga framställning måtte vinna Eders Kungl. Maj:ts beaktande.

Statens småskoleseminarium i Hagaström är en gåva till staten från enskild person. Endast under några få år har staten att till givaren betala en mycket billig ränta på anläggningskostnaden. Genom byggnadsstyrelsens försorg har seminariet i år undergått erforderlig renovering. Såsom framgår av propositionen har seminariet nu varit i verksamhet så avsevärd tid, att det icke synes förefinnas något skäl att längre hålla detsamma på extra stat. Skolöverstyrelsens här ovan anförda skrivelse avlägsnar de farhågor, som statskontoret givit uttryck åt, nämligen att nu ifrågavarande seminarium möjligen skulle bliva överflödigt. Som överstyrelsen riktigt framhåller torde det icke komma i fråga, att staten skulle nedlägga verksamheten vid det seminarium, som det fått i gåva, och som är det enda småskoleseminarium av detta slag som staten äger, då det ju från statsmakternas sida ifrågasattes, att staten skulle övertaga även landstingsseminarierna.

Uppenbart är det förenat med rättvisa och billighet, att lärarpersonalen vid seminariet i Hagaström icke längre hålles i ovisshet om sin framtid utan snarast erhåller en tryggare ställning jämte utsikt till ålderstillägg till lönen. I fjol-årets statsverksproposition framhöll dåvarande departementschefen, att seminariets uppförande på ordinarie stat skulle vara till förmån för seminariets verksamhet, särskilt ur synpunkten av lärarkårens rekrytering och sålunda från sakliga synpunkter fullt befogad. Enligt överstyrelsens beräkning skulle merkostnaden för sagda ändamål under budgetåret 1924—1925 uppgå till allenast 2,100 kronor. Det beräknade beloppet torde dock i staten böra beräknas till 3,000 kronor.

Alla skäl synas sålunda tala för att riksdagen nu tager under omprövning, huruvida icke småskoleseminariet i Hagaström bör uppföras på ordinarie stat.

De avlöningar, som för närvarande äro bestämda för rektor och övriga lärare vid seminariet i Hagaström, angivas å sid. 66 i propositionen nr 381 till 1920 års riksdag och utgöra följande belopp: för manlig rektor 4,300 kronor jämte fri bostad, kvinnlig rektor 3,700 kronor jämte fri bostad, manlig ämnes- och

övningsskollärare 3,300 kronor och kvinnlig ämnes- och övningsskollärare 2,700 kronor. För timplärare i teckning, gymnastik och musik utgör arvodet 95 kronor och för timplärare i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål 90 kronor för veckotimme.

Vid övergång till ordinarie stat böra läraravlöningarna uppenbarligen i allmänhet bliva lika med dem, som äro bestämda för statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek. Endast i ett par hänseenden skulle, enligt vad som framgår av ovannämnda proposition nr 381, avlöningarna vid seminariet i Hagaström komma att understiga dem, som blivit bestämda för de nordligare statsseminarierna.

Sälunda skulle vid Hagaström det belopp, varmed rektors avlöning överstiger ämneslärares, med hänsyn därtill, att seminariet omfattar blott två klasser, bestämmas till allenast 1,000 kronor, eller 500 kronor mindre än vad som tillerkänts rektorerna vid seminarierna i Haparanda och Murjek, varjämte lärarna vid seminariet i Hagaström ej heller skulle komma i åtnjutande av det särskilda lönetillägg å 200 kronor, vilket utgår till lärarna vid förstnämnda seminarier. I anslutning härtill och under hänvisning till nådiga kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 542) angående avlöningsförmåner för lärarpersonalen vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek m. m. böra följande avlöningsbelopp för lärarpersonalen vid seminariet i Hagaström bestämmas:

manlig rektor 4,400 kronor, därav 2,800 kronor lön och 1,600 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor, samt dessutom fri bostad eller hyresersättning till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmas;

kvinnlig rektor 3,800 kronor, därav 2,500 kronor lön och 1,300 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor, samt dessutom fri bostad eller hyresersättning till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmas;

manlig ämnes- och övningsskollärare 3,400 kronor, därav 2,100 kronor lön och 1,300 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 400 kronor;

kvinnlig ämnes- och övningsskollärare 2,800 kronor, därav 1,800 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill kunna komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 300 kronor;

extra ordinarie samt vikarierande manlig ämnes- och övningsskollärare 2,800 kronor för år räknat;

extra ordinarie samt vikarierande kvinnlig ämnes- och övningsskollärare 2,400 kronor för år räknat;

timplärare i teckning, i musik eller i gymnastik 95 kronor för varje veckotimme; och

lärarinna i kvinnlig slöjd eller i hushållsgöromål 90 kronor för varje veckotimme.

Även de villkor och bestämmelser i övrigt i fråga om avlöning och pensionering, som innehållas i nämnda nådiga kungörelse, synas böra bliva gällande för lärarpersonalen vid seminariet i Hagaström.

Såsom ovan sagts, uppgår det för uppehållande av verksamheten vid seminariet i Hagaström beräknade anslaget för budgetåret 1923—1924 till 31,930 kronor. Häri äro inberäknade bland annat stipendier åt seminarietseleverna med omkring 5,000 kronor samt ränta åt rektor J. Wockatz med 2,675 kronor. Merkostnaden för seminariets uppförande på ordinarie stat skulle, som förut blivit sagt, beräknas till allenast 3,000 kronor.

Den erforderliga anslagssumman för budgetåret 1924—1925 skulle sålunda beträffande seminariet i Hagaström uppgå till sammanlagt 34,930 kronor, eller avrundat till 34,900 kronor.

Anslagssumman i det hela till statens småskoleseminarier skulle alltså komma att uppgå till 164,900 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 130,000 kronor.

Det nu framlagda förslaget, att seminariet i Hagaström skulle få sitt anslagsbehov tillgodosett ur det ordinarie reservationsanslaget till statens småskoleseminarier, i stället för nu utgående extra reservationsanslag, innebär ej någon anslagsökning i det hela, blott att den *minskning* i det ordinarie reservationsanslaget med 8,475 kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit under punkten 136, skulle stanna vid 5,475 kronor.

Självfallet skulle, vad Kungl. Maj:t föreslår beträffande avlöning åt extra ordinarie och vissa vikarierande lärare i Haparanda och Murjek, vid tjänstledighet för sjukdom även tillämpas på motsvarande lärare i Hagaström.

Hagaströmsseminariets uppförande på ordinarie stat skulle under punkt 137 medföra en minskning av det föreslagna anslaget till seminarierna i Lycksele och Hagaström å 96,600 kronor till 64,700 kronor, varemot förslaget ej förutsätter ändring i det under samma punkt uppförda förstärkningsanslaget till seminariet i Hagaström å 2,100 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte göra följande ändring i vad Kungl. Maj:t under punkten statens småskoleseminarier föreslagit, nämligen

dels bestämma

att lärarpersonalen vid statens småskoleseminarium i Hagaström skall i avlöning åtnjuta här ovan föreslagna avlöningsförmåner; samt

att arvodet till vikarierande rektor vid seminariet skall utgå med det belopp och på det sätt, Eders Kungl. Maj:t för varje särskilt fall förordnar;

dels föreskriva

att för åtnjutande av de avlöningsförmåner, som sålunda föreslagits för ordinarie befattningshavare vid seminariet i Hagaström, skola i tillämpliga delar gälla de bestämmelser, som innehållas i nådiga kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 542) angående avlöningsförmåner för lärarpersonalen vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek m. m.;

dels förklara

att en var, som med eller efter ingången av juli månad 1924 tillträder befattning vid statens småskoleseminarium i Hagaström, skall vara pliktig underkasta sig ovannämnda villkor och bestämmelser;

dels medgiva att de av Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i nådiga kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 542) måtte i tillämpliga delar komma att gälla även seminariet i Hagaström;

dels ock vid bifall till ovan framlagda förslag höja det under åttonde huvudtiteln uppförda *ordinarie* reservationsanslaget till statens småskoleseminarier från av Kungl. Maj:t föreslagna 130,000 kronor till 164,900 kronor.

Stockholm den 21 januari 1924.

C. A. Carlsson.

N. S. Norling.